

تأملی در اصول ازدواج سالم و پایدار از دیدگاه اسلام

ازدواجی که بدون شناخت متقابل و پابندی به برخی اصول بنا شده باشد، منجر به فروپاشی است. این در حالی است که اسلام اصول صحیح ازدواج برای دستیابی به زندگی مناسب معنوی و مادی را مطرح کرده و رعایت دقیق این شاخصه‌ها، ازدواجی موفق، سالم و پایدار را در پی خواهد داشت.

ازدواجی که بدون شناخت متقابل و پابندی به برخی اصول بنا شده باشد، منجر به فروپاشی است. این در حالی است که اسلام اصول صحیح ازدواج برای دستیابی به زندگی مناسب معنوی و مادی را مطرح کرده و رعایت دقیق این شاخصه‌ها، ازدواجی موفق، سالم و پایدار را در پی خواهد داشت.

به گزارش سرویس اندیشه خبرگزاری رسا، بدون تردید ازدواج بزرگ‌ترین و مهم‌ترین حادثه زندگی هر انسانی است که موفقیت یا شکست در آن برای هر یک از زوجین سرنوشت‌ساز خواهد بود. رمز اصلی موفقیت انسان در این عرصه مهم، شناخت اصول ارزشمند برای انتخاب همسر است.

با وجود این اصول، ازدواج موفق، سالم و پایدار یکی از مباحثی است که در جوامع کنونی کمتر آن را مورد ارزیابی قرار داده‌اند و کمتر در نزد مردم تبیین شده است؛ اما با توجه به این‌که، جامعه ما جامعه‌ای مذهبی و نظام حاکم بر کشورمان جمهوری اسلامی است، تلاش برای حاکمیت‌بخشی به اصول ازدواج موفق، سالم و پایدار از دیدگاه اسلام، ضرورت تحقیق در حوزه‌های بنیادین را می‌طلبد که تبیین آنها می‌تواند برای جامعه ما در پیمودن راه پیشرفت و توسعه همه‌جانبه مفید واقع شود.

ازدواج، ابتدایی‌ترین هسته ایجاد خانواده بوده و خانواده نیز سنگ بنای جامعه انسانی است؛ لذا نوع پایه‌گذاری و میزان توجه و تدبیر در این امر مهم در پیشرفت و توسعه و نیز انحطاط و سقوط جامعه تأثیر مستقیمی دارد.

ازدواج، عاملی برای رفاه، سکون و گسترش مدنیت بشری بوده و راهی مهم برای آسایش جامعه و رفاه بشریت محسوب می‌شود. یکی از سنت‌های نیکوی بشری که از گذشته در میان انسان‌ها متداول بوده، ازدواج است. شاید هیچ پدیده‌ای به اندازه این سنت حیات‌بخش، مورد توجه بشر نبوده، چرا که هم محتوای آن به طور کامل با فطرت انسان هماهنگ است و هم موجب رشد و تربیت صحیح قوای طبیعی انسان و ارضای غرایز و تأمین نیازهای اصیل او می‌شود.

اما با وجود این از مسائل مورد ابتلای مردم به ویژه نسل جوان، مسأله ضعف آنها در شناخت اصول ازدواج موفق است. همان طور که انسان‌ها در جنبه‌های مادی و معنوی با شناخت دستورات و فرامین الهی پیشرفت می‌کنند، در زمینه ازدواج موفق نیز بیشتر نیازمند شناخت اصول ازدواج موفق هستند.

ازدواج در لغت

ازدواج در لغت، یعنی زوج و زوج به هر یک از دو همسر، مرد و زن (نرینه و مادینه) و در حیوانات که با هم جفت هستند، گفته می‌شود. همچنین به هر دو جفتی چه در مزاجت و یا در غیر آن، مثل جفت کفش و نعلین و نیز به هر دو چیزی که با یکدیگر شبیه یا همانند باشند، خواه شباهتی یکسان و یا ناهمسان داشته باشند، باز هم به آنها زوج می‌گویند. علاوه بر این، گفته شده زوج، جمع أزواج و به معنی همسر، انسان، شوهر، جفت، زوجه، همنشین و قرین است؛ بنابراین ازدواج به معنای جفت گرفتن، جفت ساختن و پیوند دادن است.

ازدواج در اصطلاح

ازدواج قراردادی رسمی برای پذیرش یک تعهد متقابل جهت زندگی خانوادگی است که آدمی در سایه آن در خط سیر معین و شناخته شده‌ای از زندگی قرار می‌گیرد. در اصطلاح به زمانی که دو موجود زنده با جنس مخالف کنار یکدیگر قرار می‌گیرند، با همدیگر زندگی تازه‌ای را شروع می‌کنند و به تولید و تکثیر نسل می‌پردازند، می‌گویند با هم ازدواج کرده‌اند. زن و مرد هر دو با یکدیگر به مثابه دو بال یک پرنده هستند که اگر این دو بال کنار یکدیگر قرار گیرند، این پرنده می‌تواند به پرواز درآید و به آفاق و انفس سفر کرده و از کران تا کران جهان پهناور را پرواز کند؛ ولی اگر یکی از این دو بال وجود نداشته باشد، این پرنده نمی‌تواند پرواز کند، برای همیشه روی زمین می‌ماند و موجودات بزرگتر او را زیر پای خود له کرده و از بین می‌برند. پس ازدواج یعنی با هم شدن و یک چیز جدیدی را به وجود آوردن.

«ازدواج در اسلام نوعی هم‌بستگی و به صورت میثاقی غلیظ یا پیمان محکم است.» پس به طور کلی می‌توان ازدواج را یک شرکت حیاتی دانست که به حکم ناموس آفرینش، بین زن و مرد برقرار می‌شود تا وجود ناقص هر یک به این وسیله تکامل یابد، ثمره وجودی آنان عائد خود و اجتماع گردد، روح جفت‌خواه زن و مرد در کنار هم آرامش پیدا کند و از شهد مهر و محبت کامشان شیرین شود.

ازدواج در عالم خلقت

خداوند متعال میلیاردها موجود زنده را در جهان آفرینش، جفت آفریده است. در عالم نباتات و گیاهان ریزترین روییدنی‌ها و گل‌ها تا بزرگ‌ترین درخت‌ها همه از دو جنس نر و ماده تشکیل شده و تمام گیاهان دریایی و صحرایی که در اعماق اقیانوس‌ها یا در دل جنگل‌ها زندگی می‌کنند مشمول قانون زوجیت‌اند. در جهان حیوانات نیز از کوچک‌ترین حشره تا نیرومندترین آنها همه دارای جفت بوده و از جنس نر و ماده به وجود آمده‌اند و این قانون بر همه ذرات عالم حاکم است. به این قانون در حدود 15 قرن قبل در قرآن اشاره شده است. «وَمِنْ كُلِّ شَيْءٍ خَلَقْنَا زَوْجَيْنِ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ» و از هر چیز یک جفت آفریدیم، شاید متذکر شوید.»

ازدواج از قوانین آفرینش و حیات است که ادامه زندگی انسان و حیوان و گیاه برآن توقف دارد. همان طور که در دانش جدید ثابت شده، همه موجودات جهان زوج هستند. همین مسأله زوجیت در جهان هستی دلیل بزرگی بر وجود خالقی مقتدر و آفریدگاری حکیم است؛ زیرا تصادف کور و کر و طبیعت نادان هرگز نمی‌تواند این نظم را به وجود آورده و این موجودات متنوع را بر اساس قانون زوجیت به وجود آورد.

اهداف ازدواج

ازدواج از دیدگاه اسلام دارای اهداف فراوانی است که در این‌جا به چند مورد اشاره می‌کنیم؛

نخست: انس و آرامش

یکی از نیازهای طبیعی انسان نیاز به انس و مودت و الفت است. تنها زندگی کردن، برای انسان دشوار بوده و نیازمند است که با یک انسان دیگر انس و الفت بگیرد؛ انسانی که متدین، امین و دلسوز باشد و بتواند به درد دل‌ها و غم‌هایش گوش کرده و به او تسکین دهد. تنها کسی که می‌تواند این نقش را برای انسان ایفا کند، همسر است؛ چون دوستی زن و شوهر دائم و غیرمحدود است، آنها واحد

مشترکی را تشکیل می‌دهند و اهداف مشترکی در زندگی دارند و بیش از هر فرد دیگری به هم نیازمند هستند.

امام رضا (ع) می‌فرماید: «بنده خدا به فایده‌ای دست نمی‌یابد که بهتر از همسر شایسته باشد؛ همسری که وقتی او را می‌بیند شادمانش گرداند و در غیابش از نفس خودش و مال او نگهداری کند.»

دوم؛ ارضای غرایز جنسی

آدمی دارای غرایز متعدد از جمله غریزه جنسی است. میل به ارضای آن زمینه را برای گرایش زن و مرد نسبت به هم فراهم می‌کند. این گرایش و اشباع طلبی امری حتمی و ضروری است؛ زیرا موجبی برای ایجاد پیوند و عاملی برای فراهم آوردن زندگی مشترک و تشکیل خانواده است.

مسئله مهم این است که گرایش طرفین نسبت به هم و ارضای آن خواسته، باید بر مبنای اندیشیده و صحیح باشد تا در خدمت طرفین و جامعه انسانی قرار گیرد؛ به عبارت دیگر تنها راه اشباع همه جانبه جنسی ازدواج مشروع و قانونی است که در سایه آن هم جوان ساکن و آرام می‌شود و هم شرافت انسانی او محفوظ می‌ماند.

سوم؛ بقای نسل

یکی از اهداف مهم ازدواج بشر، بقای نسل است که از طریق ازدواج نسل خود را حفظ می‌کند. نباید تولید و تکثیر نسل را کوچک شمرد؛ زیرا هدف آفرینش جهان، وجود انسان و پرورش او و نیز تولید و پرورش انسان‌های خداپرست، نیکوکار مطلوب خدای جهان است. وجود فرزند صالح در اسلام برای پدر و مادر یک عمل صالح محسوب می‌شود که در سعادت دنیا و آخرت آنها مؤثر خواهد بود. پیامبر اکرم (ص) می‌فرماید: «ترویج کنید تا صاحب فرزند شوید و بر تعداد شما افزوده شود زیرا من در قیامت با امت‌های دیگر به وسیله کثرت شما مباحثات می‌کنم. حتی به وسیله فرزندی که ساقط شده است.»

چهارم؛ عفت و دوری از گناه

انگیزه اصلی گناهان و انحرافات اخلاقی و تربیتی، سه قوه شهویه، غضبیه و وهمیه است؛ این سه قوه در مرز تعدیل خود، در وجود انسان برای دفع مفسد و جلب ارزش‌ها لازمند؛ نیروی غضب برای دفاع و مبارزه با تجاوزات بیگانه، نیروی شهوات در مسیر طبیعی برای بقای نسل و لذت‌ها و تفریحات سالم و نیروی وهمیه برای کسب امور عادی در حد طبیعی لازم است؛ ولی طغیان آنها موجب افراط و تفریط شده و انگیزه انحراف و فساد خواهد گردید. در قوه شهویه، مهمترین عامل تعدیل صحیح آن در شهوت جنسی، ازدواج است. ازدواج موجب کنترل این قوه شده و آن را از تجاوز و طغیان باز می‌دارد. وقتی جلوی طغیان شهوات گرفته شود، زمینه برای کسب عفت و دوری از گناه مهیا می‌گردد و انگیزه گناه از بین خواهد رفت.

جایگاه ازدواج در اسلام

ازدواج از نظر اسلام پیمانی مقدس است؛ پیمانی که برقراری آن بر اساس مقررات، آداب و رسوم، تشریفات و سنن و قوانین خاصی است. پیمان ازدواج میان زن و مرد برای آنها تعهدات و حقوقی پدید می‌آورد که تخلف آن موجب عقوبت و کیفر است. این مطلب می‌رساند که پیمان ازدواج در اسلام تا چه اندازه محکم و استوار است؛ ازدواج نه تنها پیمانی میان زن و مرد بلکه پیمانی میان زوجین با خدا است که طبق آن متعهد می‌شوند تا به حقوق یکدیگر پایبند بوده و یکدیگر را برای وصال به کمال و قرب الهی یاری نمایند.

اسلام بر خلاف بسیاری از مکاتب مشهور مذهبی و یا فلسفی که به امر ازدواج با نظری کراهت‌آمیز می‌نگرد، تشکیل خانواده و پذیرش زناشویی را امری مقدس و محبوب دانسته و بدان با نظر مثبت می‌نگرد. ازدواج از نظر اسلام، این گونه تعریف شده که بنای تشکیل خانواده در اسلام امری محبوب بوده و هیچ بنایی نزد خدا محبوب‌تر از آن نیست و اسلام ازدواج را وسیله‌ای برای پاکدامنی می‌داند.

اصول ازدواج موفق (قبل از ازدواج)

هر یک از زوجین این را به خوبی می‌دانند که انتخاب همسر، غیر از انتخاب لباس و یا گزینش نوکر و کلفت است. زیرا آنها با انتخاب همسر می‌خواهند برای همیشه با او زندگی کرده و از مصاحبت با او لذت ببرند و او را شریک در مال و زندگی و آبرو و محرم اسرار خویش نمایند؛ لذا ضروری است قبل از اقدام به انتخاب همسر، در ابتدا اصول و معیارهای اصلی تشکیل خانواده را شناخته و آنها را منطبق بر اصول اسلامی کنند.

الف) خودشناسی

خودشناسی، کلید موفقیت انسان است. کسی که خود و شرایط زمانی خود را بشناسد، توانایی‌ها و نواقص خویش را بیاید و موقعیت اجتماعی، فردی، سیاسی، فرهنگی و دینی خود را درست درک کند، راحت‌تر و بهتر و مطمئن‌تر و درست‌تر تصمیم می‌گیرد. بر خلاف آدم‌های جاهل که با جهل و ندانم‌کاری‌های خود، پشت پا به خوشبختی خود می‌زنند. بدیهی است که این معرفت، معرفت جسم و رسم و شکل و شمایل نیست، بلکه معرفت معنوی و انسانی است؛ یعنی شناخت موقعیت خود و نقص و کمال خود و تشخیص راه درست از راه نادرست و انتخاب درست در زندگی است.

البته روان‌شناسان بر این باورند که هر قدر زن و مرد پیش از ازدواج دقیق‌تر، بهتر و بیشتر خود را بشناسند و سپس تلاش کنند همسر خود را بشناسند، ازدواج با موفقیت بیشتری روبه‌رو خواهد شد و پسر و دختری که تصور و شناخت غیرواقعی از خود و یکدیگر دارند و به بلوغ روانی و عاطفی نرسیده‌اند، ازدواجشان محکوم به شکست است.

اکثر اوقات افراد تمایل دارند همسرانی مشابه خود را انتخاب کنند؛ زیرا در چنین شرایطی زن و شوهر زندگی را مشابه هم تعریف می‌کنند، مشابه هم به دنیا نگاه می‌کنند، هدف‌ها و ویژگی‌های مشابه و مشترک دارند. از این رو هر زنی باید تلاش کند هم خود را بشناسد و هم مردش را بشناسد و هر مردی نیز باید سعی کند هم خود را بشناسد و هم زن‌شناس باشد.

ب) پرهیز از آرمان‌گرایی

از آنجا که در زندگی «دنیا» همگی در مسیر «تکامل» هستند، یافتن همسری که از همه جهات، کمال یافته باشد یا غیرممکن است یا بسیار دشوار و طاقت‌فرسا. به همین جهت اصول ازدواج را نباید خیلی ایده‌آل گرفت. این اصول باید واقعی باشند؛ نه چندان ایده‌آل معنوی و نه چندان ایده‌آل مادی؛ بلکه باید فرد واقعیت خود و خانواده‌اش را در نظر گرفته و به دور از عمل شعاری، تصمیم‌گیری کند. افرادی که برای ازدواج کمال‌گرا هستند، معیارهایشان به دور از واقعیت خود و خانواده‌شان است. آنها در جست‌وجوی همسری هستند که کاملاً بی‌عیب و نقص و برخوردار از تمام کمالات باشد. این کمال‌گرایی و احتیاط بیش از اندازه‌ای که این افراد برای ازدواج خود به کار می‌برند، خود و خانواده‌شان را فرسوده می‌کند. گاهی باعث آزار و اذیت دیگران می‌شوند و به علاوه از دست دادن بسیاری از فرصت‌های مناسب، بالا رفتن سن، به تأخیر افتادن در کار ازدواج و گاهی هم منصرف شدن شخص از ازدواج و تشکیل خانواده از دیگر پیامدهای آرمان‌گرایی است.

این پیامد، به خودی خود آثار بسیار منفی بر زندگی اشخاص دارد که از آن جمله ایجاد ناراحتی‌های عصبی و روانی در فرد، بروز انحرافات جنسی و فساد اخلاقی، عدم بهره‌وری از دوران شیرین و با نشاط جوانی، تزلزل پایه‌های اعتقادی و ارزش‌های دینی در خود و عدم آرامش روحی و روانی و از دست دادن قدرت تصمیم‌گیری، فاصله گرفتن از موقعیت و سعادت در زندگی و عدم بروز استعداد است.

اگر انسان در مسأله انتخاب همسر، اصول و معیار صحیحی داشته باشد، هیچ وقت دچار سرگردانی و اشتباه نمی‌شود. باید بدانیم آن وقت‌گذاری که در مورد انتخاب همسر مطرح می‌شود، غیر از سخت‌گیری‌های بی‌مورد و افراطی است؛ چرا که هیچ وقت همسر کامل بدون هیچ عیب و نقص و از هر جهت مطابق میل انسان یافت نمی‌شود. آیا خود شما از هر جهت، بی‌عیب و نقص هستید؟! بنابراین در انتخاب همسر نباید خیلی آرمان‌گرایانه فکر کنیم؛ هماهنگی و هم‌فکری صد درصد با همسر آینده‌مان، امکان‌پذیر نیست و همیشه تعدادی ناهماهنگی و فاصله باقی خواهد ماند که ما باید این فاصله‌ها را به حداقل برسانیم تا باقی آنها هم به وسیله تفاهم، گذشت، محبت و بزرگواری پس از ازدواج برطرف شوند.

ج) توجه به ساده‌زیستی

بعضی از خانواده‌های ما از ساده‌زیستی بسیار فاصله گرفته و دچار تجمل‌زدگی شده‌اند. از خانه، لباس، میهمانی و جشن‌هایشان تجمل می‌بارد و چقدر نیز به آن فخر می‌کنند؛ در حالی که این روش به دور از سنت پیامبران دینی و ساده‌زیستی است. تجمل‌گرایی خانواده‌ها باعث تبلیغ فرهنگ مصرف‌زدگی در بین مردم شده و این موضوع مانع بزرگی برای ازدواج به موقع جوانان می‌گردد؛ چرا که تأمین مخارج خانه و وسایل گران‌قیمت از عهده یک جوان بر نمی‌آید؛ در حالی که می‌توان با الگو گرفتن از زندگی بزرگان دین، به موقع ازدواج کرد، از آلودگی به گناهان در امان ماند و با آرامش در کنار اعضای خانواده زندگی کرد.

ساده‌زیستی باید از ابتدایی‌ترین مراحل ازدواج یعنی جهیزیه، جشن عقد و عروسی، مهریه و خانه و دیگر امور زندگی آغاز شود تا علاوه بر این که خودمان از این آرامش استفاده می‌کنیم، باعث ترویج ساده‌زیستی شویم. ساده‌زیستی هیچ منافاتی با ثروت ندارد؛ چرا که ساده‌زیستی به معنای استفاده به اندازه نیاز و ضرورت در زندگی است.

ت) اصول کفویت

منظور از کفویت هم‌شان بودن و هم‌سطح بودن زن و شوهر است که از نظر شرع عبارت است از مساوات در دین و از نظر عرف، مساوات در حسب و نسب، ثروت، شرف و مانند اینها. اسلام برای انتخاب همسر و کفو مناسب، اصول و ضوابطی را معین کرده که در ذیل مورد بررسی قرار می‌گیرند؛

بلوغ

از جمله مصادیق کفو فردی، مسأله بلوغ زوجین بوده که لازم است در ابتدا به مسأله بلوغ پرداخته شود. انسان در طول زندگی خود مراحل مختلفی را پشت سر می‌گذارد؛ ابتدا به صورت نطفه‌ای قرار می‌گیرد که این نطفه پس از طی مراحل مختلفی متولد شده و دوران عمر را گذرانده تا این که به سنین نوجوانی یا بلوغ که حساس‌ترین دوره زندگی است، می‌رسد.

بلوغ از نظر لغوی یعنی رسیدن به حد رشد و به حد کمال رسیدن است. از جمله وظایف والدین و مربیان در رابطه با نوجوانان و جوانان رسیدگی به بلوغ فرزندان و هدایت آنها است. اما شاخه‌های بلوغ را به این صورت می‌توان نام برد: بلوغ جسمی و جنسی، بلوغ اجتماعی، بلوغ عاطفی، بلوغ اخلاقی، بلوغ اقتصادی، بلوغ ذهنی و بلوغ فرهنگی که لازم است هر یک از زوجین در زمان ازدواج به این بلوغ رسیده باشند؛ یعنی دختر و پسر باید از نظر جسمی (سنی) و نیروی فطری جنسی، به حد بلوغ رسیده و از نظر اجتماعی نیز دارای عزت نفس و اعتماد به نفس بوده و با افراد اجتماع خود روابط صحیح انسانی برقرار کنند.

در زمینه بلوغ عاطفی زوجین باید بین خواسته‌های جدیدشان و شرایط زندگی و جامعه، تعادل و توازن برقرار کنند؛ یعنی تقسیم محبت کرده و از بروز احساسات غلط پرهیز نموده و در عوض رفتارهای عاقلانه و منطقی را جایگزین آنها کنند.

یکی دیگر از مسائل بلوغ، بلوغ اخلاقی است که این مسأله به اخلاق فرد در دوران کودکی بستگی تام دارد؛ چرا که پایه‌ریزی شخصیت وی قبلاً انجام گرفته و خانواده نقش بسزایی در این جریان دارد. در دوران بلوغ رشد اخلاقی و مواضع رفتاری جوان (نوجوان) تا حد زیادی صادقانه و به دور از ریا و تظاهرات بوده و بیداری فطرت و وجدان به همراه بیداری مذهبی، در این زمینه نقش اساسی دارد.

ایمان و اعتقاد

ایمان و دین‌داری از مهم‌ترین و ضروری‌ترین اموری است که باید در انتخاب همسر به آن توجه شود؛ زیرا دو همسر که می‌خواهند یک عمر با هم زندگی کنند، تحت تأثیر عقاید، افکار، رفتار و اخلاق یکدیگر نیز قرار خواهند گرفت. همسر دین‌دار همسرش را به دیانت، تقوا، اخلاق نیک، عمل صالح و ترک گناه تشویق و ترغیب می‌کند؛ در پیمودن صراط مستقیم دیانت و پرورش و تکمیل نفس بهترین یار و مددکارش خواهد بود و اسباب سعادت و کمال او را فراهم خواهد ساخت. برعکس، همسر بی‌ایمان و بی‌تقوا، همسرش را به بدی و گناه خواهد کشید.

همسر با ایمان و متعهد به احکام و اخلاق و ضوابط اسلامی، بهتر می‌تواند مورد اعتماد باشد که از آبرو و مال و جان همسرش دفاع کند. با رعایت ضوابط و مقررات و اخلاق اسلامی، کانون خانواده را گرم و باصفا گرداند و در تعلیم و تربیت صحیح فرزندانش سعی و کوشش کند. فرزندی که در این کانون گرم خانواده رشد کنند، زمینه برای پیشرفت معنوی و تحصیلی و شغلی آنان آماده بوده و فرزندی با ایمان و صالح تحویل جامعه می‌شود که این بسیار ارزشمند خواهد بود؛ چرا که یکی از ثمره‌های مهم ازدواج، تربیت فرزند صالح بوده که برای دنیا و آخرت انسان بسیار مفید است. پس باید جوانان روی ایمان همسر آینده خویش بسیار دقت کنند و ارزش واقعی ایمان را در نظر بگیرند تا ازدواج موفق داشته باشند.

اصالت خانوادگی

رسول گرامی اسلام (ص) در روایتی می‌فرماید: «ای مردم از گیاهانی که بر مزبله (سبزه‌زار نامطبوع) می‌روید بپرهیزید؟ سؤال کردند: یا رسول الله مقصود شما از گیاه و سبزه که بر مزبله می‌روید چیست؟ فرمود: زن نیکورویی که در خانواده فاسد رشد کرده است.» شخصیت اخلاقی و معنوی کسانی که در خانواده اصیل بار آمده‌اند، عمق و اصالت بیشتری دارد؛ چون معمولاً ویژگی‌های اخلاقی فرزندان بازتاب تربیت خانوادگی آنها است. حتی نوع تغذیه، از نظر حلال و حرام بودن، در روحیات انسان مؤثر است.

روانشناسان، خانواده را عامل انتقال فرهنگ، تربیت، اخلاق، سلامتی و ناسلامتی نسلی به نسل دیگر می‌دانند و به همین دلیل برای پیشرفت بهداشت روانی در جامعه، بایستی قبل از تشکیل آن به عامل مهم وراثت توجه داشت و در انتخاب همسر دقت کرد. خانواده اولین مرکز آموزش اخلاقی، تربیتی، اقتصادی، مذهبی، هنری و بهداشتی انسان است. محیط خانواده شخص را به اجتماع و آداب آن آشنا می‌کند و راه و روش زندگی و مسائل عاطفی انسان از خانواده او نشأت می‌گیرد.

افرادی که در خانواده‌های اصیل پرورش می‌یابند، غالباً شریف و بزرگوار هستند و رفتار مؤدبی نسبت به دیگران دارند و چون به آبروی خانوادگی خود اهمیت می‌دهند، از رفتارهای زشت خودداری می‌کنند. همچنین چون خانواده‌های شریف به سنت‌های اسلامی پایبند هستند، در ازدواج دختران و پسران خویش در مورد جهیزیه، مهریه و جشن عروسی و میهمانی، چشم و هم‌چشمی نداشته، درباره این مسائل با فکر برخورد می‌کنند و به سادگی با طرف مقابل به تفاهم می‌رسند.

اخلاق نیک

منظور از اخلاق نیک این است که انسان دارای صفات ستوده اخلاقی مثل صداقت، عفو و گذشت، بردباری، امانتداری و... باشد و از

صفات نکوهیده اخلاقی مثل حسادت، کینه، بخل، بدزبانی و... به دور باشد. خوش خلقی از نشانه‌های افراد باایمان بوده و هم‌نشینی با آنها به انسان آرامش و نشاط می‌دهد. همچنین اخلاق نیک همسر بر فرزندان در دوران جنینی، شیرخوارگی و تربیت آنها تأثیر می‌گذارد.

روانشناسان معتقدند صفات اخلاقی نیک از عوامل توفیق و حفظ زندگی زناشویی هستند؛ اما صفات نکوهیده اخلاقی، نقش منفی در زندگی زناشویی دارند. از خودگذشتگی از صفاتی است که در زندگی نقش مثبت دارد؛ اگر در زندگی زناشویی گذشت نباشد، زندگی به سختی می‌گذرد؛ بنابراین زن و شوهر باید در مقابل یکدیگر گذشت داشته باشند و وضعی پیش نیاورند که با لجابت زندگی را بر خود تلخ کنند.

همسران خوشبخت، سعی می‌کنند در همه امور زندگی و باورهای خود هماهنگ باشند. زن و شوهری که در مورد اختلافات از خودگذشتگی نشان داده و خطاهای یکدیگر را تحمل می‌کنند، در جهت سعادت و زندگی شاد و شیرین زناشویی پیش می‌روند. چنان چه روابط بین همسران صمیمانه باشد، هیچ کدام از طرفین انتظار ندارد در ازای از خودگذشتگی، چیزی دریافت کنند که این امر نشانه عشق و صمیمیت زیاد میان آنها بوده و فقط زوج‌های ناموفق در اندیشه جبران خوبی‌های خود هستند.

طبقه اقتصادی

طبقه اقتصادی یکی از موارد مصادیق کفو در خانواده بوده که بهتر است دو خانواده دختر و پسر در یک سطح باشند؛ زیرا هم‌سطح نبودن از لحاظ اقتصادی می‌تواند عامل اختلاف در روابط زناشویی باشد و ابعادی چون مسکن، هزینه‌های رفاهی و معیشتی و وسایل زندگی در این زمینه مطرح است. نکته قابل توجه این‌که، اختلاف سطح اقتصادی در خانواده زوجین باید مد نظر باشد. پسر جوانی که در خانواده فقیر بزرگ شده و فرضاً تحصیلاتی هم دارد، نمی‌تواند دختری از یک خانواده مرفه را اقناع کند؛ زیرا نحوه زندگی این دو فرد با هم متفاوت بوده در نتیجه تربیت آنها نیز متفاوت است.

بنابراین باید به امکانات مالی و رفاه خانواده در زمان انتخاب همسر توجه کافی مبذول شود. همان گونه که گفته شد، مسکن یکی از عواملی است که در مسأله ازدواج مطرح است. زوجین ادعای استقلال داشته و خواهان مالکیت خانه و یا منزل هستند. ولی برخی ناچاراً همراه پدر و مادر و همسر خود مسکن می‌گزینند و این چندان مورد رضایت زن نیست. مسأله دیگر وسایل زندگی است؛ برخی معتقدند که باید ازدواج را با سادگی شروع کرد و فقط وسایل اولیه را تهیه نمود؛ ولی برخی این نظریه را قبول نداشته و قائل به زندگی مرفه و تجهیزات کامل هستند که این نیز منشأ اختلاف بوده و لذا کفو اقتصادی لازم است.

هزینه‌های رفاهی و معیشتی یکی دیگر از ابعاد اقتصادی است؛ برخی خانواده‌های دختر، ملاک ازدواج را میزان درآمد پسر قرار می‌دهند تا بتوانند هزینه‌های زندگی را در سطح عالی تأمین نماید. اما گاهی این توقعات بیش از حد شده و منشأ تنش می‌شود. بنابراین توقع دختر باید در سطح توانایی مالی و وسیع اقتصادی پسر بوده و به همین دلیل می‌بایست در انتخاب همسر با آگاهی و بصیرت تصمیم‌گیری شود.

همتایی فرهنگی

سؤالی که در ابتدا مطرح می‌شود، این است که تفاوت فرهنگی تا چه حد می‌تواند در زندگی مشترک زن و مرد مشکل ایجاد کند؟ باید گفت بهتر است در مسأله ازدواج همتایی فرهنگی باشد؛ زیرا مرد و زنی که تشابه فرهنگی دارند، راحت‌تر با هم کنار می‌آیند؛ ولی در تضاد فرهنگی، تحمل فراوان لازم است. در موارد بسیاری به سبب تفاوت آداب و رسوم، لباس، زبان و لهجه، درگیری از همان محفل عروسی آغاز می‌شود و در مواردی حتی قبل از عروسی، در مقدمات ازدواج نظیر خرید عروسی، جهیزیه و... این اختلافات بروز می‌کند.

دختر و پسری از دو فرهنگ مختلف در دانشگاه یا محل کار با هم آشنا شده و یکدیگر را برای ازدواج انتخاب می‌کنند؛ اما دقیقاً از همین جا است که اختلاف در آداب و رسوم آغاز شده و به اصطلاح جرعه اولین مشکلات زده می‌شود. اما اگر علاوه بر اختلاف فرهنگی، اختلاف دو شهر یا منطقه سکونت هم باشد، مشکلات افزون‌تر خواهد شد و مخارج مسافرت در ایام تعطیل و محدود شدن زمان تعطیلات برای حضور در دو شهر متفاوت را در پی خواهد داشت. ولی نگران کننده‌تر از آن، ازدواج دو نفر از دو ملیت و دو کشور و دو زبان متفاوت است که به طور طبیعی مشکلات بیشتری پیش‌رو خواهند داشت. پس بنابراین باید سعی کنند از نظر همتایی فرهنگی با یکدیگر مشابه باشند تا یک زندگی موفق، سالم و پایداری داشته باشند.

مشاوره قبل از ازدواج

مشاوره قبل از ازدواج یکی از مفیدترین و ضروری‌ترین مشاوره‌ها است؛ زیرا مشاوره قبل از ازدواج به انسان کمک می‌کند که در انتخاب همسر، مناسب‌ترین راه را برگزیند، درکنار او احساس خوشبختی کند و اعتقادش را حفظ و تکمیل کند.

مشاوره قبل از ازدواج به انسان کمک می‌کند که هم‌کفوش را بر اساس شرایط تحصیلات، فرهنگ، آداب و رسوم، زیبایی و ثروت مشخص کرده و مسیر انتخاب هموارتر شود و همچنین این مشاوره موجب پیشگیری و شناخت بیماری‌های مخفی و ناشناخته که سبب تولد بچه‌های ناسالم و معلول می‌شود، خواهد بود.

در مشاوره قبل از ازدواج، در مورد به سن مناسب ازدواج، ازدواج‌های فامیلی و غیرفامیلی، بارداری، روش مناسب تنظیم خانواده، فاصله بین بچه‌ها و... گفتگو می‌شود تا همسران دچار مشکلات نشوند و از زندگی لذت بیشتری ببرند. اگر شخصی هنگام ازدواج، دچار تردید شده و تصمیم‌گیری برای او دشوار شود، مشاور امین و صادق می‌تواند او را یاری کند.

بررسی موضوعات، گفت‌وگوهای قبل از ازدواج و بیان مزایا و مشکلات همسر شاغل و کارمند، روابط خانوادگی، اجتماعی و حتی مسایل سیاسی و بیان ملاک‌ها و معیارهای برتر انتخاب همسر و ارائه راهکارهای مناسب از دیگر مزایای مشاوره پیش از ازدواج است.

آموزش پیش از ازدواج زوج‌های جوان

آموزش به عنوان مهم‌ترین عامل و یا راه‌حل برای هر مسأله‌ای بوده و این در امر ازدواج نیز صادق است. برگزاری دوره‌های آموزشی قبل از ازدواج و یا آموزش‌های مربوطه در دانشگاه‌ها و همچنین همکاری حوزه و دانشگاه برای ارائه الگوی اسلامی متناسب با روز، می‌تواند گام مؤثری را در راستای فرهنگ‌سازی در این خصوص بردارد.

پژوهش‌ها نشان می‌دهد که تا حدود زیادی خوشبختی و بدبختی زن و مرد را از ابتدای زندگی مشترکشان می‌توان پیشگویی کرد؛ به بیان دیگر بسیاری از مشکلات آنها قابل پیشگیری خواهد بود. به همین جهت، امروزه آموزش پیش از ازدواج زوج‌های جوان، یک ضرورت مسلم است. هر اندازه دختر و پسر اطلاعات بیشتری در جهت شناخت خود و همسر آینده‌شان داشته و ملاک‌های معقول‌تری را برای انتخاب همسر در نظر بگیرند، در زندگی زناشویی خود با مشکلات و ناسازگاری‌های کمتری مواجه می‌شوند. جوانان باید توجه داشته باشند که خانواده، به مثابه دژی استوار و نهادی مقدس، بیشترین مسؤولیت را در رشد و تحول، تربیت و تعالی و سعادت وجود انسان بر عهده دارد.

اصول ازدواج موفق (پس از ازدواج)

ازدواج، رخدادی اثرگذار و سرنوشت‌ساز در زندگی انسان‌ها است و اینکه در اثر ازدواج، چه سرنوشتی برای انسان رقم بخورد، به شناخت درست پسر و دختر از یکدیگر پیش از ازدواج، آگاهی آنها از رمز و رازهای ازدواج و پیدا کردن زوجی مناسب با سطوح اعتقادی، فرهنگی،

علمی و اقتصادی خویش وابسته است؛ اما بخش دیگری از این مسأله به پس از ازدواج بر می‌گردد و اینکه آنها چگونه باید با یکدیگر رفتار کنند و خود را با شرایط موجود هماهنگ سازند.

از یاد نبریم که با ازدواج، افزون بر آن‌که شخص، سرنوشت خود را رقم می‌زند، در رقم زدن سرنوشت زوج خود نیز اثرگذار بوده و همین امر موجب می‌شود شخص، احساس مسؤولیتی دو چندان کند. به همین خاطر برای رسیدن به یک زندگی شاد و پایدار در ذیل به چند اصل اشاره می‌شود:

1- صفا و صداقت

اصولاً صفا و صمیمیت برای همه انسان‌ها و در همه جوامع مفید و ارزنده است و در زندگی خانوادگی ارزنده‌تر و مؤثرتر، با توجه به اینکه زن و شوهر پیوسته با یکدیگر در ارتباطند، بدون داشتن صداقت و صفا امکان همزیستی مسالمت آمیز نخواهد بود.

صداقت و صمیمیت می‌تواند بسیاری از مشکلات را حل کند و بیش از ریاکاری و دروغ کارگر افتد. زن و شوهر به علت ارتباط نزدیک که با یکدیگر دارند، چنان‌چه خدعهای رخ دهد، دیر یا زود خدعه‌گر رسوا می‌شود؛ برای این که کیمیای محبت را در خانه خود حفظ کنیم، باید با همسر خود صمیمی و صادق باشیم که «فریب‌کاری از اخلاق مردم پست است».

2- منبع درآمد و شغل مناسب

برای ازدواج موفق و زندگی سعادتمند، باید مسأله شغل جدی گرفته شود. با داشتن کار و شغل، عشق و محبت زوجین در منزل رونق و تداوم می‌یابد. با وجود اینکه داشتن شغل و درآمد لازمه خوشبختی خانواده است، باید توجه داشت که امکانات مالی به تنهایی نمی‌تواند حل‌کننده همه مشکلات یک خانواده و متضمن خوشبختی باشد و اهمیت آن تنها بایستی در کنار سایر عوامل ارزیابی شود.

3- کاستن توقعات

یکی از عوامل مهمی که در استحکام و روابط صمیمانه زندگی نقش دارد، کاستن از توقعات و پرهیز از خواسته‌های بی‌جا و بی‌مورد است. همسران باید توقعات خود را کاهش داده، بر اساس امکانات یکدیگر از همدیگر چیزی درخواست کنند و از تحمیل هر نوع خواهش و تمنایی که خارج از دایره وسع و بیرون از حد توان طرف مقابل است، پرهیز کنند.

4- صداقت جنسی

صداقت جنسی در یک ازدواج فراتر از صرفاً جسم ماست. این صداقت شامل چشمان، فکر، قلب و روح ماست. وقتی فکر و توجهمان را به نگاه کردن به تصاویر یا فیلم‌های غیراخلاقی منحرف می‌کنیم، یا وقتی در رویاهایمان به کس دیگری غیر از همسرمان فکر می‌کنیم، این صداقت را زیر پا گذاشته‌ایم. باید مواظب نگاه و فکرمان باشیم و آن را به شریک زندگیمان اختصاص دهیم. مواظب باشیم که از هر چیزی به جز همسرمان که سر راه نگاه و فکر و قلب ماست، دوری کنیم.

5- خانه‌داری

آشپزی و کدبانویی از هنرهای یک زن خوب بوده و این هنر، وقتی چشم‌گیر و مطلوب‌تر است که زن در عین رعایت اعتدال و پرهیز از اسراف و تبذیر، دلچسب‌ترین غذاها را تقدیم همسرش کند. در کشور ما از قدیم‌الایام کارها بین زن و مرد تقسیم شده و زنان کارهای داخلی را انجام می‌دهند. البته این تقسیم کار ریشه دینی نیز دارد؛ چنان که در ماجرای ازدواج حضرت زهرا(س) با حضرت علی(ع) می‌بینیم که پیامبر(ص) کارهای بیرون را به حضرت علی(ع) سپردند و مدیریت داخلی خانه را به حضرت زهرا(س) دادند و حضرت زهرا(س) نیز از این کار پیامبر(ص) خوشحال شدند. از دیدگاه اسلام خدمت زن در خانه از بهترین عبادت‌ها است؛ چرا که که با مدیریت زیرکانه‌شان می‌توانند یک زندگی موفق، سالم و پایداری را داشته باشند.

9314/703/ر

نگارش: مریم گل سيب - طلبة حوزه علمیه الزهرا(س) شیروان

منابع و مأخذ:

- 1- قرآن کریم، (1379)، ترجمه ناصر مکارم شیرازی، چاپ اول، قم: نشر اسوه.
- 2- امینی، ابراهیم، (1392)، جوان و همسرگزینی، چاپ نهم، قم: مؤسسه بوستان کتاب.
- 3- امینی، ابراهیم، (1378)، انتخاب همسر، تهران: انتشارات امیرکبیر.
- 4- اسلامی نسب بجنوردی، علی، (1376)، مشاوره ازدواج، تهران: انتشارات حیان.
- 5- به‌پژوه، احمد، (1380)، عوامل مؤثر در ازدواج موفق، مجله پیوند، شماره 261.
- 6- بیگی، فرهاد (1392)، ازدواج پیوند عاطفه‌ها، چاپ دوم، قم: انتشارات ارمغان قرآن.
- 7- بیابانگرد، اسماعیل، (1383)، جوانان و ازدواج، قم: نشر دفتر تبلیغات اسلامی.
- 8- پناهی، علی احمد، (1385)، ازدواج در اسلام، بیجا، شماره 5.
- 9- حجازی، جمال الدین، (1370)، ازدواج در نظام آفرینش، تهران: نشر میقاد.
- 10- حُرّ عاملی، محمدبن حسن، (1373)، وسایل الشیعه، جلد چهاردهم، تهران: انتشارات اسلامیه.
- 11- حسین خانی، هادی، (1386)، تقویت نظام خانواده، قم: مؤسسه آموزش و پژوهشی امام خمینی(ره).
- 12- حسینی، احمد، (1380)، بهداشت روانی ازدواج و همسراری، تهران: انتشارات مفید.
- 13- حسینی بیرجندی، مهدی، (1383)، مشاوره قبل از ازدواج، تهران: انتشارات آوای نو.
- 14- دهنوی، حسین، (1388)، گلبرگ زندگی، قم: نشر خادم الرضا.
- 15- راغب اصفهانی، ابوالقاسم، (1374)، مفردات فی غریب القرآن، جلد دوم، تهران: انتشارات مرتضوی.
- 16- رحیمی، عباس، (1384)، زندگی موفق، قم: نشر جمال.
- 17- سادات، محمدعلی، (1376)، راهنمایی همسران جوان، تهران: انتشارات فرهنگ اسلامی.
- 18- صدیقی مازندرانی، حسن، (1390)، مشاور شما، چاپ اول، قم: انتشارات مشهور.
- 19- صدیقی مازندرانی، حسن، (1385)، هنر همسراری، چاپ اول، قم: انتشارات کوثر.
- 20- طاهری، رضا، (1392)، ازدواج و خانواده در سخنان مقام معظم رهبری، نشریه اشارات، شماره 152.
- 21- طاهری، حبیب الله، (1381)، سیری در مسائل خانواده، تهران: نشر امیرکبیر.
- 22- عشقی، احمد، (1385)، ازدواج موفق، مشهد: انتشارات هاتف.
- 23- قائمی، علی، (1355)، تشکیل خانواده در اسلام، تهران: انتشارات دارالتبلیغ.

- 24- کاشفی، محمدرضا، (1388)، آیین مهرورزی، چاپ هفتم، قم: انتشارات بوستان کتاب.
- 25- گرمارودی ثابت، مولود، (1380)، ضرورت ازدواج جوانان و تبعیض فرهنگ ازدواج، تهران: نشر تطهیر.
- 26- معین، محمد، (1382)، فرهنگ فارسی، جلد اول، تهران: انتشارات بهزاد.
- 27- منصوری، نصرالله، (1366)، ازدواج یا پیمان زناشویی، قم: انتشارات نهضت.
- 28- مجلسی، محمدباقر، (1384)، بحارالانوار، جلد صد و سوم و چهل و سوم، تهران: انتشارات کتابچی.
- 29- ملک محمودی الیگودرزی، امیر، (1383)، راهنمای ازدواج، قم: انتشارات مشهور.
- 30- محمدی ری شهری، محمد، (1381)، میزان الحکمه، جلد یکم، قم: انتشارات دارالحدیث.
- 31- [www. tebyan.net](http://www.tebyan.net)
- 32- www.Kebnanews.ir
- 33- www.eateyadbade.blogfa.com
- 34- www.persian-star.org